



ТРИЗЕНБІК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT **UKRAINIENNE**

Число 30-31 (484-5) Рік вид. XI. 4 серпня 1935 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя 4 серпня 1935 року.

Італо-єфіопський конфлікт, що не зважаючи на мертвий літній сезон, невпинно розвивається, не помалу непокоїть правительства великих держав. Суть його і вигляди на те чи інше можливе розрішення викладено на своєму місці в нашому огляді міжнароднього життя. Дадуть чи не дадуть які наслідки новітні спроби власти дійсні відносини і протилежні інтереси держав у Прокрустове ложе юридичних норм і загальних формул різних пактів, чи скінчаться вони нічим і конфлікт прийде до свого логичного висновку — збройної боротьби, сьогодні, поки не минули ще в Абіссинії дощі, — не знати. Але не можна вже сьогодні, по-за тим впливом цієї суперечки, який позначився на внутрішньому житті Італії і її міжнародньому становищі, не прийти вже тепер до певних висновків загального характеру. Перш за все, це надзвичайно складне й трудне становище для Ліги Націй. Обидві сторони — її дійсні члени, але по ріжному ставляться вони до женеvської установи. В кожному разі вже намагання дати самим принципам Ліги подвійне тлумачення і утворити дві ріжні мірки — одну для Європи, другу для колоніяльних континентів — таїть у собі загрозу дальшого занепаду і розкладу цього міжнароднього ареопагу. А розмови про рабство в Абіссинії, існування якого ніби не мириться з самим статутом Ліги Націй — це верхи сучасного фарисейства, бо-ж виступають проти рабства в далекій африканській країні оборонці сучасні людскости тоді, коли навмисне заплющують очі вже не на рабство, а на чистісеньку каторгу мільйонів людей в поневолених червоною Москвою країнах. Представник великої в'язниці народів, що стоїть на

чолі Ради Ліги Націй, оборонець принципів гуманности—це навіть не оперетка, а просто глум.

Та залишимо Лігу Націй її долі. Для нас не байдуже це ускладнення на далекому й чужому материку, бо воно відтягає увагу не самої тільки Італії від того, що діється в Європі, й може викликати тертя з іншими державами, там заінтересованими. А це все одвертає увагу від питань Східньої Європи, оддаює момент їх вирішення і протягує ще на де-який час існування окупаційної влади на Україні.

* * *

27 липня сповнилося 70 літ віку Митрополитові Львівському Аннреєві графові Шептицькому. Ім'я його відоме всій Україні.

Коли для українців греко-католиків у Галичині і по-за нею Владика Львівський являється високодостойним і всіма поважаним головою їхньої церкви, то вся Україна глибоко шанує в ньому великого патріота і щедрого мецената. Гойними жертвами на національній фундації блискуче відновив він величні традиції своїх славних попередників на цьому полі — вічної слави великих протекторів духовного життя українського народу і вписав своє ім'я золотими літерами в історію нашої культури.

Іменем земляків наших з Великої України, дома і в розсіянні сущих, що їх об'єднує «Тризуб», просимо великого сина нашого народу в день семидесятиліття прийняти найглибшу пошану і найкращі побажання.

Многая літа!

Пам'яті В. О. Віднова

Смерть Василя Олексієвича Віднова, визначного історика, професора, вельми заслуженого, невтомного працівника на ниві громадській і науковій — велика й тяжка втрата. Одчувають те всі.

Але тим, хто знав за життя покійного, смерть ця, — для багатьох несподівана, бо поділені ми великими просторами й віддірвані один од одного, — болем гострим прошила серце, смутком повила всю істоту: відійшла від нас на віки прєкрасна людина, людина чистої душі і чистої науки.

З давніх часів знав його й я.

* * *

На порозі життя, на початках моєї діяльності пощастило мені увійти до громади людей високо-ідейних, благородних, перейнятих однією думкою — про рідний край, відданих цілком праці для його ліпшої долі. Молодим студентом, приїхавши року 1900 в осени до Києва, став я до роботи коло видавничої справи: мене прийнято до «Віку». І тій школі літературній і громадській, що стала мені за школу життя, я вельми зобов'язаний, бо оточення людей глибоко-культурних, сильних індивідуально, чистих душевно, постійна спільність із ними, не могли не позначитися добре на розвитку світогляду молодика: в тому гарному й теплому товариському гурті засвоїв я ті методи національної праці, норми відношення до своїх і чужих, з якими яснішою стала життєва путь. І тим людям, що з них

«Однихъ ужъ нѣтъ, а тѣ далече, —
«Какъ Сади нѣкогда сказалъ»,

я щиро вдячен. І тому й тут, на чужині через багато літ часто звертається думка приязна до живих, що поневіряються в лабетах червоного звіря. І завжди в душі живе вдячна пам'ять про мертвих — Василя Доманицького, Федора Матушевського, а разом з ними тепер і Василя Біднова.

З самого початку праці моєї в «Віку» на нас, наймолодших, покладено було завдання: скласти некрологи українським діячам, що повмірали за останній час. Провід у тій роботі вів старший між нами віком і багатший досвідом Василь Бідное.

Мені довелося вже згадувати про це, оддаючи пошану пам'яті М. Юнакова. Дозволю собі навести з тієї статті тут кілька рядків.

«Саме тоді готувався до друку збірник «На вічну пам'ять Котляревському» і впорядчики хотіли згадати теплим словом тих, хто вмер, працюючи на ниві народній. Нас, отих некрологистів, жартом прозвано в товариськیم гурті — «гробокопателями». З нашої праці тоді невеселої, але потрібної, нічого не вийшло: всі некрологи викреслила цензура.

«Не думалося мені змолоду, що прийдеться бути «гробокопателем» і в поважному віці. А тим часом, як часто саме тепер доводиться мені писати оті некрологи. І яка то тяжка робота. Адже доводиться писати про людей близьких, яких знав, любив і шанував. Доводиться писати над свіжою могилою» (*)...

От тепер знову припадає виконати цей сумний обов'язок перед пам'яттю давнього товариша, що з ним уперше зустрілися саме на цій постаті сумній літературної праці.

* * *

Школу скінчено. Розійшлися шляхи в житті. Рідко доводиться

*) Пам'яті М. Л. Юнакова — «Тризуб», ч. 35 (293) з 20 вересня 1931 року.

зустрічатися. В. Біднов в Катеринославі, де розвинув велику діяльність і зайняв видатне місце між тамошніми діячами. Року 1904, прорстуючи з гуртом молоді через пороги до Криму, користувалися ми ласкавою гостинністю Василя Олексієвича — він жив тоді в семінарії — і кількадекний побут наш було оточено сердечністю і простою милого нашого господаря, в якого хаті кошом стали й роставувалися, як вдома, подорожні. Із згадкою про В. Біднова зв'язано й иншу подорож. Влітку року 1913 з одним приятелем вирушили ми знову з Києва до Криму Дніпром. На пароплаві надумалися використати нагоду й з Катеринослава проїхати човном через пороги. Поділявся проектом з катеринославськими земляками. Зібралася приємна компанія. В. О. не тільки охоче пристав до думки, а й був справжнім організатором цієї подорожі, через знайомих учителів у Чаплях договоривши лоцмана з човном. Три дні на Дніпрі порогами на човні від Катеринослава до Олександрівського — це казка. Сонце випікло з серця печаль, вітер геть чисто розівав тугу. Ми забули про клопоти і прикрости сучасности, всією істотою віддаючись природі чарівній і величній, всіма думками переносючися у минуле. А тут став нам у допомозі знову таки В. О. Глибокий, один з найкращих знавців Запорожжя, він своїми поясненнями річевими й цікавими оживляв перед нами історію місцевостей, що їх ми минали. І його цікаві й змістовні імпровізовані лекції повернули наше мандрування в наочну науку.

Подсрж ту, що її душею був покійний В. Біднов, описав з властивим йому майстерством тоді таки С. Єфремов у «Раді» в низці нарисів: «Козацьким ходом». Ці дні на порогах, переживання сильні, вражіння незабутні належать до найкращих споминів життя, на завжди зв'язаних з вдячністю В. Біднову.

Тоді серед порогів на човні зродилася думка на наступний рік об'їхати колишні Січі. Та мені, на жаль, не пощастило взяти участі в тій надзвичайній подорожі, душею якої знову був В. О. Живий її опис подала в минулому числі «Тризуба» пані Г. Келер-Чикаленко.

* * *

Не спинятимуся на перебуванні В. Біднова професором у Кам'янці — проте мали б розповісти його товариші по університету, — зазначу лише, що катедра в вищій школі здавна повинна була належати такому вченому. Адже тільки через те, що він був українцем і того ніколи не ховав, не став він свого часу доцентом Київської Академії, для чого були в нього данні і на що своїми працями історичними мав він усяке право (*).

Але не можу не зазначити тут инших зустрічів того таки літа року 1920.

Під час літньої й осінньої кампанії 1920 року В. Біднов в нашому війську: він редактор польової армійської газети. Доводилося мені за моїх одвідин штабу армії не раз бачити В. О. То помітиш його характерну постать на возі, то з вікна вагона виглядає професор з своєю

*) Диви: О. Лотоцький. Сторінки минулого, частина I, ст. 127.

милою усмішкою. І разом з ним завжди син— Арсен. З жалем гірким згадуєш сумну долю цього многонадійного хлопця, такого молодого, але такого поважного, такого талановитого й такого милого. Його смерть нагла та страшна драма батька, горз якого щирз ділили всі. І сьогодні, згадуючи В. Біднова, не можу я теплим словом не пом'янути і сина. Він так само був співробітником «Тризуба» і його загибель зажурила нашу редакційну сім'ю.

Не поривав зв'язку покійний В. Біднов з армією і тоді, коли вона опинилася на інтернації: він живо цікавився культурним життям війська і охоче допомагав освітній роботі в таборах.

Оцю участь мирного професора в походному житті армії, його службу нашому війську слід особливо підкреслити: складний організм уявляє собою сучасна армія, різнманітні її потреби й задоволення їх вимагає праці різних фахівців. Під час війни кожен усі сили своєї повинен віддати на збройну боротьбу, на організацію перемоги, взяти в тій чи іншій якості участь у війську чи в обслуговувачні установ, з ним зв'язаних.

* * *

По злиднях Тарнова професорувачня в Празі, пізніше у Варшаві. На прикінці життя зазнав знову покійний щастя, для професора найбільшого, мати свою аудиторію, готувати з української молоді культурних робітників, що їх так потрібує рідна земля, допомагати майбутнім священникам стати справжніми пастирями свого народу, прищеплювати методи наукового досліду молодим ученим. В ньому учні втратили справжнього вчителя, що вмів викликати інтерес до науки, якою сам жив. По-за нею не можна уявити собі покійного. Прз неї виразно говорила вже та атмосфера, в якій він постійно перебував і яка навіть одбивалася на зовнішній обстанові його мешканця. Чи був то його кабінет у семинарському будинку в Катеринославі, чи скромна студентська його кімната в інтернації на Білянській у Варшаві, чи ота остання на Зигмунтовській на Празі, де він жив кілька років, — завжди відвідувач бачив те саме: всюди накладені гори книжок, купи виписок і заміток. І без того впрост не можна було собі уявити покійного.

Мав він надзвичайну ерудицію і одзнавався не аби якою пам'ятю. Це була жива бібліографія історична. І своїми знаннями широкими з тієї сфери він охоче ділився з усіма, хто до нього вдавався за порадою, вказівкою. Він завжди з великою готовністю діставав, коли міг, для кого потрібну книжку рідку, не вагаючись позичає її товаришам. Зробити прислугу таку було йому приємністю. Треба було пильно написати яку статтю, зібрати матеріял для якоїсь записки чи скласти її, Василь Олексієвич з великою пильністю залюбки робив це, коли до нього вдавалися за поміччу, і робив негайно, не зволікаючи, не одкладаючи. Довелося й мені зазнати цієї гопомоги товариської з боку покійного. Коли, пам'ятаю, року 1930-го з'явилася можливість подорожі на Схід і треба було скласти меморандум прз становище церковної справи на Україні для Вселенського Патріярха, то, дяку-

вати покійному, за кілька день його було складено, і складено ґрунтовно. Так само з подякою я пригадую ту поміч книжками й вказівками, яку мав од В. О., коли готував лекцію для Українського Наукового Інституту у Варшаві про Видубецький монастир. І за те так йому і не віддячив: живим докором лежать і зараз на столі серед інших карток зроблені для нього виписки з книжок, що він дістати не міг, виписки цікаві лише йому і свого часу не вислані.

Він мав живий інтерес до всього, що входило в сферу його дослідів і брав жваву участь в обміркуванні питань, які виникали на наукових зібраннях. Зауваження його завжди були річеві, поправки точні. З другого боку, якась невідома йому дрібниця, що її почув він на докладі іншого, вказівка на нове джерело — викликали у нього завжди зацікавлення і якась історична деталь могла викинути його просто в радість. Таке вражіння зберіг я від тих небагатьох, на яких пощастило мені бути, засідань Історико-Філологічного Товариства у Празі, що одним з організаторів його і найдіяльніших членів він був. Таким самим бачив я його під час останніх зустрічей уже у Варшаві в Науковому Інституті: впрост радістю сяяли йому очі на згадку про дзвін у св. Софії, що зветься Мазепа...

* * *

Він був людиною науки, його своєрідна постаць ніби була «не од миру сього», і разом з тим не цурався він радощів життя, веселий і гарячий, цікавий і приємний в товариській бесіді.

Многотрудне життя його присвячено було одному — Україні. Блаженні ті, що мають чисте сумління, свідомість виконаного перед рідним краєм обов'язку. З тим чистим сумлінням, з тією свідомістю міг спокійно вмерти й Біднов.

Наукова спадщина В. Біднова, — обов'язок його товаришів подбати про її впорядкування, — збереже ім'я вченого (*).

Історія українського відродження і визвольної боротьби перекаже прийдешнім поколінням пам'ять про патріота, громадянина й борця.

А в тих, хто знав особисто його, назавжди зостанеться світлий образ прекрасної людини, чистої серцем...

В. Прокопович.

П'ятидесятиліття ген. В. Сальського

28 липня минуло 50 год життя генерального штабу генерал-хорунжому Володимирі Сальському. Подаючи нижче за «Ділом» (ч. 196) рядки, присвячені п'ятидесятиліттю одного з найвидатніших наших військових і

*) Слід щиро привітати намір Історико-Філологічного Товариства в Празі видати друком огляд наукової діяльності покійного, що його склав проф. Д. Дорошенко.

найвизначніших громадських діячів, складаємо іменем редакції «Тризуба», усіх його співробітників, читальників та прихильників непохитному й невтомному борцеві за визволення України та її державність найсердечніші й найліпші побажання.

Народився Володимир Сальський в старій українській родині на Волині, де здобув середню освіту, стаючи під впливом шкільних гуртків свідомим українцем. По закінченні виленської військової школи і по відбутті короткого військового стажу вступає до Академії генерального штабу в Петербурзі, яку закінчує в 1912 році. Світова війна застає його на становищі помішника начальника штабу 70-ої піх. дивізії. В 1916 році стає начальником оперативного відділу штабу XII армії.

З перших днів відродження України генерал Сальський бере активну участь в праці над створенням українського війська, спочатку на становищі начальника штабу Сердюцької Дивізії, а згодом начальника штабу командуючого військами УНР. Після вступу Директорії до Києва стає начальником Головної Шкільної Управи.

Влітку 1919 р. веде Запорозький Корпус у наступ на Київ, який разом з II Корпусом УГА здобуває 30. VIII. 1919 р. — 28. IX. 1919 р. стає Командуючим Українською Армією, а згодом займає становище військового міністра. На цьому становищі він, разом з урядом УНР, пішов на еміграцію.

І на еміграції ген. Сальський не перестає працювати науково, слідкуючи за новітнім розвитком військового знання і невтомно заохочує молодшу генерацію до військової справи.

З іменем генерала Сальського зв'язано багацько сторінок історії відродженої української армії. Він стоїть серед нас, як один із носіїв дорогих для нас усіх традицій збройного чину українського народу.

Не тільки українське вояцтво, а й усі, що їм цей чин дорогий, шлють йому, в цей день, щирий привіт та псбажання, щоб наша спільна мрія здійснилася.

П. Шандрук.

Матеріали до однієї біографії

Хто читає систематично московську «Правду», той мусить пригадати собі ім'я Д. Заславського, одного з її постійних і чільних співробітників. Не знаю, чи не похитнулося його становище в останній час, бо маю вражіння, що тепер статті за його підписом у «Правді» зустрічаються рідше. В кожному разі цим журналістом на протязі його довголітнього співробітництва в «Правді» було витрачено немало паперу й чорнила на писання славословій на адресу совітського режиму і «провідника світового пролетаріату» Сталіна. Що особливо для нас цікаво, — це, те, що Д. Заславський в «Правді» є спеціаліс-

том од українських справ і чимало помий вилито ним на голови «контр-революційної» української еміграції і на тих українців під совітами, які їй симпатизують і її піддержують. Особливо врізались в мій пам'яті ті ганебні статті, повні перекручувань і брехні, які писав він у «Правді» за часів процесу «Союзу Визволення України».

Думаю, що в інтересах освітлення громадської і моральної фізіономії цього пана не буде зайвим оповісти де-які моменти з його біографії, які встановлюють, що він свого часу з еміграцією мав тісні зв'язки і проводив з нею спільну акцію.

* * *

Не можу точно встановити, коли почалося моє знайомство з Д. Заславським. В кожному разі наш ближчий контакт з ним почався з нашого спільного перебування в київській чрезвычайці в березні і квітні 1919 року. У зв'язку з наступом українського війська по ківіо-ковельській залізниці большевики рішили заарештувати цілий ряд людей, у відношенні яких до совітської влади у них не могло бути сумніву. Було заарештовано тоді, між іншими, Л. Чикаленка, Г. Довженка, мене; з не-українців було взято покійного А. Зарубина, російського ес-єра, генерального секретаря пошт і телеграфів у першому Генеральному Секретаріаті Центральної Ради, і тодішнього бундовця Д. Заславського.

Хто сидів за старих часів у тюрмі, той знає, що ніщо так не зближувало людей, як спільне перебування в одній камері і та спільна доля, що чекала кожного з в'язнів. Між нами, тодішніми в'язнями київської чрезвычайки, з яких кожен мав попередній тюремний стаж із царських часів, витворилась атмосфера взаємного довір'я і приязни. В наш український гурток, так-би мовити механічно, увійшов і Д. Заславський. Його належність до «Бунда», за яким з дореволюційних часів була традиція прихильного відношення до українства, його попередня літературна кар'єра, яку він розпочав у «Кієвських Откликах» під керівництвом О. Саліковського, настроювали нас до нього прихильно. Сприяли нашому зближенню з ним його особисті властивості — той інтерес, який виявляв він до української справи, те розуміння великого значіння національних рухів, яке у нього було.

Особисто для мене в нав'язанні з ним ближчих відносин відіграв ролю той епізод, з якого почалось наше перебування в чрезвычайці. Нас, всіх заарештованих, умістили в невеликій кімнаті на Катерининській вулиці, де містилась тоді чрезвычайка, в такій кількості, що не вистачало місця, щоб усі могли лягти на підлозі; де-кому доводилося стояти. Ми вступили в пертрактації з адміністрацією і в результаті них мене і Д. Заславського перевели до льоху, що був призначений для розстрілів. Там довелося нам пробути біля доби в цілковитій непевності що-до нашої дальшої долі і дальших перспектив. Розважали ми себе розмовами на теми про неминучість жертв, зв'язану з перебігом революції, і висловлювали при тому обоє певність, що сучасний большевицький етап розвитку революції лишиться лише

епізодом. Такі ночі, як та, що її я провів із Д. Заславським у льосі київської чрезвичайки, лишають свій слід.

Є очевидним, що настрої того нашого тюремного гуртка, рівноправним членом якого почував себе і Д. Заславський, був виразно антибольшевицьким, «контр-революційним», за термінологією редакції тої газети, до складу співробітників якої Д. Заславський належить тепер. Проте Д. Заславський почував себе серед цих «контр-революціонерів» цілком добре і до наших контр-революційних концепцій додавав свої: він тоді в «Бунді» займав виразно «праві» позиції і являвся прихильником Плеханова.

Контакт, встановлений з Д. Заславським у тюрмі, продовжувався після того, як ми опинилися на волі. В травні 1919 р. в Києві було зроблено спробу організації контактного комітету в цілях об'єднання українських і не-українських антибольшевицьких сил. До складу його ввійшли од не-українців — А. Зарубин, Д. Заславський. З українців до нього належали — покійний П. Стебницький, я та інші. Цей контактний комітет функціонував приблизно на протязі двох місяців; з початком червоного терору в Києві, з кінцем червня 1919 року, й переходом більшості його членів на нелегальне становище, діяльність його завмерла. Завдання комітету полягало, з одного боку, у взаємній інформації і, з другого боку, в підготовці заходів для організації влади в Києві після залишення його большевиками.

Події розвинулись не в тому напрямі, як ми сподівались. У Києві утвердилась не українська влада, а влада Денікіна. За тих часів мені довелося стати редактором української соціал-демократичної газети «Слово». До участі в ній зголосився Д. Заславський і вмістив цілу низку статей, здебільшого без жадного гонорару; статті ці носили характер у такій-же мірі антиденікинський, як і антибольшевицький.

Після поновного зайняття Києва большевиками в грудні 1919 року, мені й Д. Заславському, головно у зв'язку з нашою роботою в «Слові» за повними нашими підписами, довелося перейти на нелегальне становище. Я встановив був для себе більш ліберальний нелегальний режим і, перемінивши помешкання й документи, дозволяв собі ходити по Києву, ризикуючи можливістю різних неприємних зустрічей; не раз я одвідував Д. Заславського, який з того конспіративного помешкання, де він перебував, не виходив тижнями.

В травні 1920 року колесо подій знову обернулось; в Києві встановилась українська влада, і О. Саліковському та мені довелося стати до редагування української газети, яка почала виходити; це було, як що не помиляюсь, «Громадське Слово». В тій метушні і тій напруженій роботі, що попереджали відхід большевиків і наступлення української влади, я довгий час не бачив Д. Заславського. Але десь у кінці травня, чи на початку червня він завітав до мене в редакцію. Він сказав мені, що він особисто є скептиком відносно доцільности українсько-польського порозуміння, але, оскільки цю концепцію приймає українське громадянство і оскільки її скеровано проти большевиків, він, як громадянин України, уважає за потрібне активно її підпирати і пропонує свої послуги газеті. Ми умовились з ним віднос-

но його співробітництва. Як що не помиляюсь, він хотів дати статтю про М. Драгоманова, якого він добре знав і якого тоді високо цінив. Цій статті не суджено було з'явитися, — через кілька днів почалася нова евакуація.

Я залишився в Києві і його околицях до початку серпня 1920 року. Одним із останніх епізодів мого перебування в Києві був лист Д. Заславського до редакції київської большевицької газети, в якому він заявив, що він стає на совітську платформу. Того-ж самого дня, коли з'явився цей лист у большевицькій газеті, Д. Заславський приніс до мене на мешкання довгого, на кількох сторінках, листа, в якому пояснює мотиви цього свого вчинку. Він писав, що продовжує визнавати все, що визнавав раніше, що він лишається прихильником народоправства і демократії, уважає разом з тим, що большевицький епізод буде затяжним і через те, з тактичних мотивів, проголошує своє визнання совітської влади, не міняючи по суті своїх поглядів.

Колиб я знав, що автор цього листа в майбутньому стане чільним співробітником «Правди» і буде виливати помиї на голові тих, з ким він співпрацював у 1919-20 роках, я, очевидно, зберіг би цей людський документ.

Подаю всі ці факти, як матеріал для майбутнього дослідника, який зацікавиться проблемою того викривлення і ломки, які вчлвирив у людських душах большевицький режим. Бо знаю я, як і всі ми, що Д. Заславський не був і не є винятком.

В. Садовський.

3 ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Зближення між совітськими і несовітськими російськими колами. — Ситуація на Україні. — До уваги європейським совітофілам.

Дуже цікавий і характерний образ одержимо ми, коли порівняємо взаємні відносини російських і українських кол до совітської влади. Як в совітах, так і по-за совітськими кордонами являємося ми свідками дуже красномовного і проґечистого процесу.

Що-до росіян і російських кол, помічається тут виразно все далі поступаючий процес взаємного зближення до останнього часу антибольшевицьких груп і урядових чинників. Одні до других виразно йдуть назустріч; сучасна ситуація дає певні можливості при наступленні подій, що загрожували б ССРСР, для створення єдиного російського національного фронту, який буде очолювати теперішня кремлівська верхівка.

Ряд останніх посушень Сталіна не лише на фронті закордонної, але й внутрішньої політики все більше й більше наближає совіти до ширших російських антибольшевицьких кол. Згадаймо його заяви про соціалістичну батьківщину, яка в совітській пресі цілком виразно дешифрується як Росія, про непартійних большевиків, про увагу до людини, про зміну відношення до спеців, себ-то до представників російської інтелігенції. Перегляньмо ту культурну російську роботу, яку піддержують і

субсидують большевики; у величезному числі випадків вона має на увазі розвиток російської культури в усіх її галузях — просто російської культури, без сакраментальних означень—соціалістичної збо совітської. Творяться так нитки, що зв'язують пануючу зараз в ССРСР групу з ширшими російськими колами. Так само серед цих кол що далі, то виразніше наростає свідомість тих змін, які переводить Сталін, і відповідно до того намічається нова тактика. Маємо тут передовсім на увазі російські еміграційні кола. Допускаємо, що серед ширших кол російського громадянства в ССРСР, які знають совітський режим на практиці, теперішні посунення Сталіна не видаються такими багато обіпуючими і привабливими, як виглядає воно з еміграційних осередків. Але й про російські кола в совітах треба тако-ж сказати, що опозиційні настрої серед них йдуть перш за все по лінії опозиції проти Сталіна, а не боротьби проти режиму. Що-ж торкається російських еміграційних кол, оскільки вони репрезентовані певними громадськими групами, серед них в останніх часах стався колосальний поворот. Все збільшуються ряди тих, що у відношенні до сучасного режиму займають обережну позицію лояльної опозиції його величності. Російський фронт лояльної опозиції його величності йде тепер од Абрамовича і Дана до млародорів, маючи в своєму складі таких видатних представників старої російської інтелігенції, як Мілюков. Коли осторонь од цього стоять праві і так звані активістські групи російської еміграції, то не слід прибільшувати потенціальних можливостей цих гуртків. Повторюємо ще раз, що є всі дані припускати, що у випадку військових чи міжнародних ускладнень створиться єдиний російський національний фронт.

Цілком инша річ, очевидно, як до цього об'єднаного громадського російського фронту поставиться російський народ, що є об'єктом большевицьких експериментів. Але це инше питання й инша тема.

* * *

Зовсім инший образ ми маємо, коли спостерігаємо взаємні відносини українського громадянства і совітської влади. На всіх українських землях і на еміграції є ми свідками повного занепаду про совітських настроїв. Що-до еміграції, це явище не є жадною новиною. «Змінюховство» і совітофільство серед української політичної еміграції взагалі не мало жадного більшого відгуку. Але инакше була справа в Галичині, де совітофільство знаходило прихильність досить значних громадських кол. Тепер для Галичини це є перейдений етап. Так само це перейдений етап для української інтелігенції всіх инших українських земель, для українців Канади і Північної Америки. Коли серед українських народніх мас Волині, Полісся, Холмщини й Підляшша та Закарпаття комуністичні гасла й зараз заховують ще подекуди свою привабливість, є це наслідком тих спеціальних умов, в яких ці землі перебувають і тої спеціальної політики, яка там переводиться владою. Але беручи спр аву загально, не можна не констатувати колосального скріплення і консолідації анти-совітських настроїв як українського громадського активу, так і в значній мірі й українських народніх мас по цей бік совітського кордону.

Трудно за браком матеріялів говорити нам про ті настрої, що панують серед ширших українських кол в межах УССРСР. Ніколи за весь час існування совітської влади не була Україна відгороджена таким китайським муром од решти світу, як саме тепер. Створились тепер небували перешкоди для доступу закордон української совітської книжки і газети, створились не через те, що роблять для того трудноші європейські «фашистські» уряди, який висновок охоче зробили б совітські люди: українська книжка й газета не може дістатися закордон через те, що її взагалі намагаються не випускати за межі ССРСР якись совітські чинники. Комусь, очевидно, залежить на тому, щоб закордон мав уявлення про ССРСР, як про Росію, як про країну, яку заселяють лише росія-

не*). Позбавлені отже ми в значній мірі можливості студіювати існуючі в ССРСР відносини, використовуючи навіть такий недосконалий матеріал, яким є совітська преса і література.

На підставі тих матеріалів, що маємо, можемо сказати лише одно. В той час, коли більшовики нав'язують нитки з російськими й найбільш-вищійшими колами, з українськими колами вони зривають усякі зв'язки. Все вузьчим і обмеженишим стає на сов. Україні коло тих українців, праця яких при теперішньому курсі совітської влади є можливою. Все більше й більше звужуються там розміри можливостей для української культурної роботи. Б той час, як в Росії творяться культурні і вартості, що збагачують російську культуру, на сов. Україні відбувається ніяк і виключно «творення» «соціалістичної української культури», в якому може приймати участь лише мінімальне, що-раз менше коло людей, яких до цього часу ще не запідозрено в яких-будь «ухилах».

Заяви Сталіна про корисність праці неапатійних більшовиків, про увагу до людини — на Україну не поширюються. Вони не можуть на неї поширюватись, бо більшість людности тут є українці, а головним завданням моменту на Україні, як це визначив Сталін, є боротьба з українським націоналізмом. А поняття українського націоналізму, очевидно, за відповідними директивами вищих чинників, поширено так, що воно взагалі виключає можливість всякої культурної української праці. Адже-ж тепер викривають націоналізм не лише в історії й літературі, але навіть у геології, книгознавстві, граматиці й складці. Всеукраїнська Академія Наук улаштовує доклади, що виявляють націоналістичне шкідництво, заповідяне дослідями геології України проф. Рудницького, випускає збірники по мовознавству, де містяться статті під такими заголовками: «Історія форм у націоналістичному освітленні (проти буржуазного націоналізму і фальсифікації)», «Націоналістичне шкідництво в синтаксисі сучасної української літературної мови». Націоналізмом стає все, що намагається нав'язати традиції між сучасною українською культурною творчістю і традиціями старої і дореволюційної української культури: націоналістами вважаються всі ті, для яких початок української національної праці і творчости сягає за часи перед українізаційними декретами ВКП (б).

Ті обмежені совітські матеріали, що доходять до нас із УСССР, не дають жадних вказівок на те, як ставляться до теперішньої совітської лінії ширші кола українського громадянства, що стоять по-за межами так званої совітської суспільности. Про їх ставлення дають уявлення лише короткі спорадичні звістки про арешти, висилки, судові процеси, розстріли, випадки самогубств і божевілья. Натомість маємо ми матеріал, що малює ситуацію, яка існує в таборі творців «української соціалістичної культури». В першому числі «Червоного Шляху» — до речі перша січнева і єдина його книжка, яку одержали передплатники загодісною, прийшла лише в другій половині травня — знаходимо ми, між иншим, переказ доповіді Щупака і а зборах київських робітників про сучасний стан української літератури. Не можна видати більшого *testimonium pauperitatis* для сучасної совітської української культурної творчости, як саме цей доклад. Докладчик констатує, що майже всі ті видатніші письменники, поети й літературні критики, яких висунула совітська Україна, увесь літературний догост УСССР — це націоналісти, шкідники, контр-революціонери, що не можуть брати участі в творенні української культури відповідно до останніх декретів. Обмежимося лише зазначенням тих імен. які називає Щупак — до його проскрипційного списку загеселі: А. Річицького, Десяка, Сухийа-Хоменка, Гірчака, Ког'яка, Досвіті його, Ялового, Пилипенка, Слісаренка, Козоріза, М. Куліша, О. Кобця, Соколовського, Сосюру, Хвильового, Лакизу, Василь-

*) Цікаву ілюстрацію цьому дає остання виставка совітської пропаганди в Парижі (диви це число ст. 26).

нова-Турянського. В цьому списку, — дама, що він неповний і що до нього можна б було додати цілу низку ще нових совітських імен, — містяться всі найвидатніші діячі на полі української літератури за часів совітських. Ким совіти можуть замінити цих діячів, поставивши їх по-за колом творців української культури, пристосованої до останніх декретів Москви? Цієї зміни вони не маю б. Бо хоч співдокладчик Шупака Іван Ле і зиває ряд імен, які висунулись, і їби, в літературі останнім часом і які не зацікавлені в жадних ухилах, сам Шупак констатує, що теперішнім творам української літератури, пристосованим до потреб сучасного курсу, бракує глибини в показі героїв і висоти художньої культури. Та коли б і не було цієї характеристики, досить переглянути той художній матеріал, який дав «Червоний Шлях» в 1934 році, оповідання й вірші В. Кучера, О. Донченка, Косарика, Демчука, Шовкопляса, Каланина, Гримайла й т. д.; щоб переконатися, як безнадійно убого і безталанно виглядає українська культура на творчість за рецептами Сталіна. Адже-ж не є ще жадне придбання для «української соціалістичної культури», коли П. Тичина складає вірші на смерть Кірова. Є важним, які ці вірші, — навіть і «Червоний Шлях» примушений признати, що теперішні, бездоганні і ідеологічно, виступи П. Тичини, значно слабші його старих творів.

Творці української культури, пристосованої до московських декретів, не мають з ким ту культуру творити. Опинившись в повній ізоляції, вони творять і кому і епот і їби і, безладні сурогати культури. Й різке зниження темпу української культурної творчості за часів «генеральної лінії» є не лише результат відповідних декретів Москви, але тако-ж наслідком того факту, що творити українську «соціалістичну» культуру немає кому.

В протилежність до росіян, де намічається зближення російських громадських і совітських кол, на Україні, на всіх її проєктах, в совітах і по-за їх межами, йде вигідний процес повної ізоляції і відокремлення всіх тих, що політично чи ідеологічно підтримують совітський режим.

* * *

Цей процес, що так гел'фно відбувається останнім часом, мусіли б усвідомити собі всі й більше або менше офіційні подорожники до ССРСР, що своєї подорожі вико істовують для пропаганди совітської справи в Європі. Коли вони пропагують ту думку, що совітський режим виведе в майбутньому російську націю з теперішніх манівців на битий шлях нормального розвитку, це є їхня річ. Але хай вони не згадують про інші народи ССРСР, зокрема хай дадуть спокій нам. Бо провалля між нами і сучасним режимом в ССРСР стає все глибше й ширше. Бо умови для нашого національного існування і розвитку в ССРСР стають все важчими.

В. С.

3 міжнароднього життя

— Світове становище. — Італо-єфіопський конфлікт.

З часу минулого огляду сутніх змін у структурі міжнародніх взаємин не сталося. Як давніше, так і на сьогодні їх, так мовити, ніяком залишається дипломатична боротьба двох груп європейських держав, що з них кожна має свій план замирення нашого старого сходулу чи, інакше сказавши, встановлення в Європі такої рівноваги сил, яка була б їм найвигідніша. Це, як знаємо, з одного боку, франко-малоантантський

план колективного забезпечення і так само колективної допомоги на випадок якогось збройного конфлікту, що його вказані держави ждуть од третьої Германської імперії, як тепер часто звуть Німеччину. З другого боку, — це система подвійних договорів забезпечення, що виникла в Берліні, підтримана у Варшаві й подекуди в Лондоні, та з якої неначебно виключається охорона мало-європейського ССР, що йому надають такого великого значіння в першій групі держав.

Внаслідок цієї боротьби, що часом приймала була дуже гострі дипломатичні форми, як відомо, були складені й підписані франко-совітський і совітсько-чехословацький договори, а тако-ж утворилася остання в часі морська згода між Англією та Германією. З них чехословацький договір встигли вже й ратифікувати, але франко-совітський той ратифікації ще не дістав, хоч і як дбає весь час про те совітська дипломатія. У пресі цей останній факт викликав навіть певні згоди й припущення що-до можливої зміни напрямку французької політики, але вряд чи можна надавати тим припущенням більшої ваги.

Тим часом боротьба вказаних двох груп держав на сьогодні неначебно притихла, — може тому, що вже все таки настало повне літо, але вірніше тому, що загострилися інші лінії міжнародніх взаємовідносин, які хоч і застосовані по-за Європою, але кидають на неї густі тіні та впливають на дислокацію досі неначебно координованих дипломатичних сил, — зокрема тих, що їх на око ще недавно ніби-то було так поважно погоджено в Стрезі. Говоримо про італо-ефіопський конфлікт. На гостроту цього конфлікту вказано було на цьому місці минулого разу. З того часу гострота ота значно збільшилася, й англійська, скажемо, преса впрст говорить, що тепер лише чудо може перешкодити тому, щоб італо-ефіопську війну таки не було розпочато. Як відомо, Англія з Францією вговорили були Італію погодитися на утворення при Лізі Націй спеціальної комісії замислення з чотирьох членів, — двох од Італії та двох од Ефіопії. Комісія та зібралася та просто до ніякого рішення не дійшла, і то одразу-ж, з першого-ж, здається, засідання. Бо-ж у першу чергу мала вона розглянути, хто з двох — Італія чи Ефіопія — завинив у прикордонних епізодах, з яких цілий конфлікт і почався. Для цього треба було, згідно з договорами, встановити, де той кордон переходить, а італійські представники категорично відмовились говорити що-будь про які-будь кордони. На тому й скінчилося, — бо далі не було про що й балакати. Згідно з процедурою, після того Ліга Націй мала б призначити п'ятого представника, вже від себе, як звичайно, — з нейтральних. Для того її Верховна Рада гадала була зібратися наприкінці місяця липня, але на час, коли писано ці рядки, не видно, чи будуть з того якісь наслідки. Бо-ж Мусоліні в категоричний спосіб проголосив, що він не прийме ніякого ні від кого рішення, а цілу справу вирішить сам і так, як, на його думку, вимагають інтереси Італії, до інтересів-же Ефіопії чи якихось інших держав в йому нема діла. З другого боку, ефіопський негус, погладаючись військом, — принаймні словесно, — на Лігу Націй, в той самий час готується до впертої й тяжкої війни, скупує по цілому світі зброю й постачення, приймає добі овільців і оголошує, що на жадний італійський протекторат, на жадні уступки території без компенсації він не піде, а буде битись до останнього воюка свого, до останньої краплі своєї крові.

Виходить так, що Ліга Лігою, а війна мабуть таки буде. Коли вона на таке, буде час і озважити сили обох сторін і всі можливості, зв'язані з перемогою чи поразкою того чи іншого з двох противників. На сьогодні досить вказати на ті наслідки цього конфлікту, які вже сталися, хоч він ще у війну й не перетворився. По перше, економічне становище Італії. Хоч і як береже Мусоліні гідну свого внутрішнього становища, а все-ж мусів він оголосити вже зменшення золотого покриття італійської валюты, бо треба було платити закордон золотом за ріжного роду військові закупки, потрібні для такої далекої експедиції, як до Ефіопії.

По друге, означилась уже тако-ж і необхідність девальвації італійської ліри, бо країна недостатнє має тої дологої відповідної валюти, якою була ліра, щоб оплачувати нею внутрішні видатки. Ліра стає дешевою і можна буде друкувати її в більшій кількості, щоб стати врівень із вимогами, які накладає на Італію приготування до тої війни.

Що-ж буде, коли та війна стане фактом? Мабудь с в країні й ще якісь наслідки, зв'язані з ефіопським почином, — може соціяльні, може й політичні, — але італійська цензура не попускає і про них поки-що можна було б робити лише голі припущення.

Означились вже й де-які зовнішні наслідки для Італії. Якось непомітно і неначб-то безпідставно, але втрачається її престиж у Європі й сила її дипломатичного чину. Хоч Мусоліні й проголошує, що з осені, на випадок можливих заворушень у Європі, триматиме він під рушницею мільйон готового війська, але якийсь ніхто про той мільйон не думає, і би він нікому не імпонує. Далі, — доручена була італійській дипломатії в Стрезі справа Дунайського пакту: вона стоїть на місці; балканські рухи йдуть по-за її впливами, а в Австрії намічається неначб-то реставрація Габсбургів, проти чого так рішуче виступав Мусоліні ще так недавно. По зв'язку з тим змінилось ніби-то й ставлення де-яких великих держав що-до ефіопського конфлікту. Так, Франція, що перед тим начб-то сприяла таки італійській експансії в Африці, тепер щось дуже часто й багато пертракує з Англією, яка знайшла шасливий вихід у своїй ефіопській позиції, спираючись на процедуру Ліги Націй та на її моральні принципи, що на цей раз так гарно припали точка в точку з британськими інтересами в Єгипті, Судані та на Червоному морі. Сполучені Штати Північної Америки, як було вказано минулого разу, вмили були руки, але після того «омовення» враз схопилися й стали в оборону пакту Келого, а з тим разом і на боці Ефіопії. Явна річ, що до війни з Італією у них не дійде, але американський нейтралітет не буде такий уже сприятливий, як то здавалося ще два тижні тому. Доказом тому являється і той факт, що лише два послы в ефіопській столиці, а саме американський та англійський, на випадок війни, вирішили її не покидати. Почувають вони себе там, як здається, не дуже добре. Останній з них, — англійський, — для забезпечення себе й персоналу виписав уже з Єгипту мільйон мішків з піском, щоб укрити ними свій будинок од італійських аеропланів, — але вони все таки зостаються з ефіопським негусом. Найбільшою, однак, несподіванкою для Італії був виступ Японії, яка зріклася повного нейтралітету і проголосила, що вона, як представниця кольорової раси, мусить так чи инакше боронити інтереси те-ж кольорової Ефіопії.

Так стоїть справа з італо-ефіопським конфліктом, — він загострився до останнього ступня, і що з ним буде в-осені, — тяжко сказати. Може треба чекати й найгіршого, тоб-то війни і зв'язаних з нею великих, чисто вже європейських, комплікацій. Такі-ж комплікації, та й чи не більші, може принести й загострення другого конфлікту, а саме — на Далекому Сході, де на сьогодні така ситуація, що японські й совітські рушніці можуть зачати самі стріляти. Але про це иншим разом.

Observer.

Смерть В. Мурського

В п'ятницю 19 липня с. р. о десятій годині ранку в лікарні для нервов хворих у Бакіркею, в околицях Царгороду, спочив навіки Володимир Мурський. Смерть спіткала його після трепанації черепу по довгих і тяжких стражданнях.

Покійний, талановитий журналіст, випробований громадський діяч, був членом Ради Республіки, директором департаменту преси й пропаганди, радником міністерства закордонних справ УНР і до самого останку не кидав роботи на благо України. Згодом маємо подати докладніші відомості про життя покійного і його діяльність.

* * *

В суботу 20 липня вранці тіло В. Мурського було перевезено до церкви на латинському кладовищі у Фарікею, — частині Царгороду, — а о год. 4-ій того-ж дня, після служби Божої відбувся й похорон.

Одпрорватити покійного в останню дорогу зібралися його родина, співробітники, друзі й знайомі. Треба відмітити присутність представників заприятельних з нами народів. Були представлені близькі й далекі сусіди України, аж до Північного Кавказу, Азербейджану й Туркестану. Був і представник грузинської колонії. Через брак часу не встигли попередити всіх, хто бажав оддати останню пошану покійному.

Од українського громадянства були присутні М. Забелло, В. Тимошенко, І. Грищенко та інші. Пан Вітинський поклав на домовину великий вінок з українськими стрічками із написом: «Дорогому Панові Володимиріві — від друзів». Серед священників, що правили останню службу Божу, був і патер Шалва, грузин, великий приятель України.

Домовину було вкрито великим національним прапором. Присутні під час походу з церкви до могили пррспівали під орудою п. Грищенка українське «Святий Боже», а на прикінці «Вічну пам'ять».

Тяжко було дивитися на горє бідної вдови та сиріт — дітей покійного, і на його близьких. З глибоким зворушенням поклали присутні на останній спочинок тіло щирого патріота і вірного сина свого народу.

Спочиває Володимир Мурський між чотирма соснами на тихому старому кладовищі, такому далекому від України. Хай же легкою буде йому чужа земля, а між земляками вічная пам'ять.

Складаємо осиротілим удові і дітям од «Тризуба» і всіх, хто коло нього гуртується, щирє співчуття.



19 липня у Царгороді по довгих стражданнях спочив
навіки

Володимир МУРСЬКИЙ

бувший член Ради Республіки, директор департаменту преси
й пропаганди та радник міністерства закордонних справ УНР,
що що з глибоким жалем повідомляє родина покійного.

Хроніка

3 життя укр. еміграції.

У Франції.

3 життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

— Грошевий звіт за пожертви на Бібліотеку від міс. квітня по червень включно. 1) П. І. Рудичів — 25 фр. замість квітів на могилу В. Біднава. 2) Через Укр. Центр. Комітет у Варшаві від української колонії в Кракові, збірка в р. 1934 — 18.30 зол., Управи відділу УЦК в Торуні, збірка — 10.20 зол., Управи відділу в Слонімі, збірка — 4.60 зол. та збірка п. Ол. Келюжного в Говелі — 5.60 зол. 3) П. Усатенко з Ніци — 8 фр. 4) П. Писарюк з Ніци — 5 фр. 5) П. Пивовар з Кельвадосу — 5 фр. 6) П. Ілля Бондарь з Каї — 30 фр. 7) П. Файк (Париж) — 1 фр. 8) П. С. Качура — 5 фр. 9) Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції — 100 фр. з нагоди IX річниці смерті С. Петлюри. 10) Инж. Дм. Андрієвський з Брюсселю — 25.40 фр. фр. 11) П. Даниленко (Париж) — 15 фр. 12) Українська Громада в Берліні — 137.35 фр. 13) Пані М. Крижанівська з Берестя, збірка — 34.75 фр. 14) Філія Т-ва Вояків в Ляборю: збірка на лист ч. 736 — 50 фр. 15) П. Цибер (Париж) — 2 фр. 16) П. С. Кремінь, збірка на лист ч. 766 — 15 фр. 17) Філія Т-ва Вояків в Мобеж, збірка на лист ч. 734 — 22 фр. 18) Через п. Юр. Константинова — 140.30 фр., збірка під час паняхиди в Луцькому Катедральному Соборі 26 травня ц. р. 19) Т-ва «Самопоміч» в Келіші, збірка — 50 фр., 20) Союз студентів «Основа» в Данцигу —

20 фр. 21) Українська Бібліотека-Клуб при Союзі Лицарів Залізного Хреста в Бійанкурі — 15 фр. 22) П. Х. Якимчук — 20 фр. 23) Українська Громада у Франції (Ля Тур Мобур) — 33 фр. 24) Т-во «Просвіта» в Фровіль Ескарботон — 30 фр. 25) Від «Української Бесіди» в помешканні »Триуба» 2. VI с. р. — 158 фр. 26) Т-ва укр. студентів «Січ» в Грацу (Австрія) — 15 фр. 27) Родина М. і П. Плевако — 50 фр. 28) Через п. Рекова від Т-ва «Запорозьське Козацтво» в Русії (Болгарія) — 27 фр. 29) Українська Громада в Парижі, збірка — 309.50 фр. 30) Укр. Громада в Ліоні — 38 фр. 31) Громада в Кресо — 34 фр. 32) Гурток у Вілляр — 50 фр. 33) Громада в Шато-де-ля-Фогє — 25 фр. 34) Через п. инж. В. Філоновича, збірка під час паняхиди в Празі — 154.20 фр. 35) Т-ва «Незалежна Україна» в Брюсселі — 44.60 фр. 36) Т-во «Дністер» у Львові — 55.30 фр. 37) П. Квашенка з Шанхаю — 50 фр. та через нього-ж збірка в Шанхаю — 235 фр. 38) Філія Т-ва Вояків в Шалеті, збірка на лист ч. 732 — 156.50 фр. 39) Філія Т-ва Вояків в Регоні, збірка на лист ч. 743 — 65 фр. 40) Пані П. Багрянівська з Рівного, збірка на лист ч. 755 — 71.50 фр. 41) Філія Т-ва Вояків в Ліоні — 42.50 фр. 42) П. Вол. Коначович з Нью-Йорку — 50.05 фр. 43) П. Щербак з Ванкуверу (Канада), збірка на академії пам'яті С. Петлюри — 59.70 фр. 44) П. Д. Остапчук з Ідині, збірка на академії пам'яті С. Петлюри — 46.40 фр. 45) Д-р П. Шкурат з Перемишля — 30 фр.

З нагоди Великодніх свят данки зложили замість привітань та поздоровлень: Президент УНР А. Лівницький — 200 фр., проф.

О. Лотоцький — 100 фр., Громада в Шалеті — 25, п. А. Зубеєнко з Праги — 25 фр., п.-о. Бриндзаг — 20 фр., п. Микола Лівичиний — 20 фр., пп. Рудичів і С. Нечай — по 15 фр., ген. Башинський, пп. Ступницький і І. Гораїн — по 10 фр., та п. Калениченко — 2 фр. Є. і В. Прокоповичі — 25 фр.

Всіх пожертв од початку року поступило 4271 фр. 50 с.

Рада Бібліотеки всім жертводавцям та прихильникам складає глибоку подяку.

— Звіт про пожертви книгам та іншим друками за місяці квітень, травень і червень с. р. 1) П. М. Клименко (Париж) — 5 кн. і 8 чч. журналів, 2) п. Т. Олесюк-Олесевич (Познань) — 11 кн. і 42 чч. журн., 3) П. В. Прокопович (Париж) — 2 кн., 4) П. Джусь (Париж) — 1 кн., 5) Укр. Бюро в Лондоні — 1 кн., 6) Іл. Хмелюк (Париж) — 1 кн. 7) В-во Історична Б-ка у Львові — 1 кн., 8) М. Галаган (Прага) — 1 кн., 9) І. Олесюк (Бельгія) — 1 кн. і 1 ч. журналу. 10) Ред. «Тризуба» — 1 малюнок, 5 книг, 1 мапа, 11) В-во «Світ Дитини» (Львів) — 2 кн., 12) пані Юл. Шульгинова (Париж) — 1 пейзаж, 13) п.-о. Й. Годуньо (Львів) — 2 кн., 14) Д-м. Кульченко (Париж) — 2 світлини, 1 кн. і 23 чч. журн., 15) В-во «Україн. Бібліотека» (Львів) — 2 кн. 16) В-во «Історична Б-ка» (Львів) — 1 кн. 17) Св. Гординський (Львів) — 14 кн. і 5 чч. журн., 18) Т-во «Сокіл-Батько» (Львів) — 1 кн., 19) пані Музикова (Львів) — 1 дереворит, 20) В-во «Новий Шлях» (Америка) — 1 кн., 21) В-во «Торбан» (Львів) — 18 зш. нот, 22) п. Й. Кастан'с (Париж) — альбом вирізок малюнків і 6 чч. журн., 23) созн. Заціцький (Польща) — 3 кн. 24) В. Свистун (Вінніпег) — 1 кн., 25) П. Зленко (Прага) — 1 кн., 26) Т-во «Союз Українок» у Рівному — 2 кн. і 7 чч. журналів, 27) п. Цибенко (Париж) — 2 чч. журналів, 28) З. Безуглий (Париж) — 2 світлини,

29) В-во «Українська Бібліотека» (Львів) — 2 кн., 30) В-во «Пробоем» (Львів) — 1 кн., 31) В-во «Вістника» (Львів) — 1 кн., 32) П. Мулярчик (Детройт) — 1 кн., 33) Іл. Хмелюк (Париж) — 1 кн., 34) п. Біоло (Париж) — 1 світлина, 35) В-во «Рідна Школа» (Львів) — всі випуски Української Енциклопедії, 36) Союз Укр. Кооперативів (Львів) — 42 кн.

— О д'їзд п.-о. Іл. Бриндзана. Настоятель Української Православної Парафії у Франції протоіерей І. Бриндзан виїхав на відпочинок, якого потібує після відбутої операції, в Карпати. Відсутність о. настоятеля з Парижу має тривати два місяці.

— З життя Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. 12-го липня Товариство було запрошено Французьким Національним Союзом бувших Колоніальних Комбатантів прийняти участь в урочистому поставленні бюста свого першого почесного члена героя Фашоди і великої війни ген. Маршана в Колоніальному Музеї в Парижі. На урочистій церемонії репрезентував Товариство хор. Йосипишин з прапором Тва.

Церемонія відбулася дуже величаво в присутності міністра колоній Луї Ролена, корпусу паризького гарнізону на чолі з ген. Туро, делегації вищих військових шкіл, а також представників вищих урядових і приватних установ.

— Концерт в Шалеті. Шалетська філія Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції влаштувала в суботу 27 липня с. р. в салі будинку Української Громади концерт, присвячений вісімнадцятій річниці відодження української збройної сили (20. V. 1917). В програмі концерт був хор, скрипка, солові співи та декламації. По концерті відбувся баль. Чистий прибуток з концерту поступив на інвалідний фонд Товариства.

— З життя Української Громади в Оден-ле-Тіші. Життя Громади цього року не так інтенсивне, як було року минулого. Зпричинився цьому упадок матеріальних спроможностей громадянства. Безробітних, правда, немає, але заробітки дуже малі — від 400 до 600 франків на місяць.

Останнього часу Громадою влаштовано було жалібну академію, присвячену 9-тій річниці трагічної смерті С. Петлюги.

30-го червня с. р. відбулися загалы і збоги Громади, на яких було переобрано Управу Громади в такому складі: п. Никитин — голова, п. Кузь — скарбник, п. Семененко — секретар. До ревізійної Комісії обрано п. п. Сідлера Сергія, Костюшка Федора і Скуратова Федора.

14-го липня с. р. Громада прийняла участь у процесії, влаштовану місцевим муніципалітетом з приводу французького національного свята. Громаду мером було запрошено приєднатися до загального кортежу. О год. 10 ранку Громала в повному складі була присутньою на урочистій службі в місцевій католицькій церкві, після служби, з пранором Громади, в складі спільного кортежу, направилися на кладовище, де від Громади було покладено квіти перед пам'ятником французьким воякам, що загинули під час великої війни.

До Громади в процесії приєдналась філія Товариства б. вояків Армії УНР у Франції. На велике вдовolenня всіх Громада та вояки таким чином у процесії склали одну українську групу.

Управою Громади панові Кузві доручено організувати місцеву українську шкільну раду чи батьківський комітет, який би зацікавився справою дитячої школи в Оден-ле-Тіші.

21-го липня с. р. було скликано збоги батьків і ашої кології, на яких ухв'єлено утворити шкільну раду. До цієї ради обрано п. п. Щербака, Кузя і Суцького. Початкові видатки ради прийнято на рахунок Громади.

В Югославії.

— Концерт пані Є. Мозгової в білгородському радіо. Розуміючи велике пропагандне значіння радіо, білгородські українці вже кілька разів пробували використати місцеву радіо-станцію, але завжди без успіху через те, що й тут, як майже, зрештою, скрізь у Білгороді, засіли росіане. Після довгих зволікань нашим «братам» прийшлося все-ж погодитися на виступ перед мікрофоном з виконанням творів українських композиторів пані Євгенії Мозгової — Винниченкової.

Пані Мозгова відома місцевій українській публіці з її успішних виступів на концертах та у виставі «Запорожець за Дунаєм». Гагний голос, щире почуття й уміння співати, — чому допомогла і теперішня її вчителька співу пані М. Колесникова, — це прикмети пані Мозгової.

18 липня с. р. п. Мозгова виконала в радіо такі речі: М. Лисенко — арія із опери «Тарас Бульба», 2 романси — Давидовський «Згуки рідної пісні» та Артемовського кілька арій із опери «Запорожець за Дунаєм». Треба зауважити, що ані спікерка, ані радіо-часопис ані одним словом не згадали про те, що це концерт із творів українських композиторів, а просто — «вокальний концерт пані Мозгової». Хтось подбав про те, щоб страшні слова «Україна», «українська пісня» не проскочили через мікрофон. Але невідомі цензори не скрізь всесильні. За день перед виступом пані Мозгової великий білгородський щоденник «Време» помістив цілу статтю-інтерв'ю про її виступ під заголовком: «Племінниця бувшого прем'єр-міністра українського уряду співав завтра в білгородському радіо». В статті цій не бракувало потрібних інформацій.

Будемо сподіватися, що пані Мозгова й надалі зможе використовувати білгородську радіо-станцію для пропаганди

української дієні. Впорядникам цих майбутніх конферцій треба буде тако-ж подбати й про те, щоб у радіо спікер вазначав, що виконуються українські гечі.

В Болгарії.

Річні загальні збори Українського Культурно-Благодійного Братства в Русе відбулися в неділю 7 липня с. р. На зборах заслухано було звіт-домдення з діяльності Управи, після чого обрано нову Управу в такому складі: п. Арсен Денальчук — голова, п. Андрій Кириденко — заступник голови і скарбник, п. Олександр Гавриленко — секретар. До Ревізійної Комісії обрано п. Михайла Малещова — голова, пп. Коваленка і С. Тарана — члени.

В зборах узяв участь представник С. У. О. в Болгарії п. Мелінівський, який в кінцевому слові подякував од Союзу уступаючій Управі за корисну працю та побажав новій Управі успіхів у майбутньому.

Адреса голови Братства: Русе, ул. Неофитъ Рилски, 72.

Некрологи.

† Протоієрей Павло П'ятаченко. 9 червня с. р. трагічною смертю помер бувший дивізіонний священник 3-ої Залізної стрілецької дивізії, останнім часом настоятель Покровської церкви в с. Піддубцях Луцького повіту на Волині прот. Павло П'ятаченко.

Покійний народився 1875 р. на Полтавщині в с. Ковтунівці Пирятинського повіту. Скінчив Полтавську Духовну Семинарію в 1896 р. та був учителем взірцевої школи при ній. Рукоположено його в сан священника було в 1904 р. Був він наблюдателем церковно-парафіяльних шкіл Пирятинського повіту.

На початку 1920 р. п.-о. П'ятаченко добровільно вступив військовим священником до 3-ої За-

лізної стрілецької дивізії, в складі якої 21. XI. 1920 р. перейшов Збруч і був інтернаціональний у м. Каліші. Тут побудував він власними руками таборуву церкву і служив у ній служби Божі в найтяжчі часи для інтернаціонального українського воєнства до 1925 року. В 1925 р. п.-о. П'ятаченко перейшов на Волинь, де виконував обов'язки священника спочатку в с. Хотині, Костопільського повіту, потім з 1927 р. в с. Жидичині, Луцького повіту, і з 1 січня с. р. — в с. Піддубцях.

9 червня с. р. о год 6 рано, коли прот. П. П'ятаченко збирався йти до церкви на відправу служби Божої, до нього на подвір'ї парафіяльного дому з-за кущів підкрався злочинець і вистрілів тричі з нагана. П.-о. упав забитий на місці, а злочинець утік у Киверецькі ліси. Спізнена погожа те дала жадних наслідків і злочинця й досі не зловлено. Але дані слідства й підозріння вказують на політичне підложжа вбивства. Нитки слідства ведуть до с. Жидичина, де небіжчик був священником до 1 січня с. р.

Скромний, далекий од усякої політики, покійний твердо лише стояв на українізації церкви на Волині і, як пастирь, боготворив за моральним розкладом. У грудні мин. року одержав був п.-о. П'ятаченко анснимового листа, яким вимагалось від нього на фонд однієї боевої організації 50 зол. і загрожувалось смертю у випадку, коли ці гроші не буде дано. Перехід п.-о. до Піддубців, де треба було священника українця, не врятував його від переслідування й смерти...

Похожон одбувся 11 червня за участі 13 священників і 3 дияконів. Велика церква була повна людей з Піддубець, околичних сел та м. Луцька. Був тако-ж і делегат од 3-ої Залізної дивізії з далекого Калішу, де панакхиду за спокій душі покійного було відправлено 9 червня відразу по одержанні телеграми про його трагічну смерть.

Вінки було погладено: од піддубецьких парафіян, од 3-ої Залізної дивізії, од Українсько-го Волинського Об'єднання, од «Просвітянської хати», шкільних дітей, години Пашевських та инш. Промови над домовиною протопресвитера Пашевського в церкві і посла Тележипського на цвинтарі викликали у всіх присутніх нестримані сльози.

Не стало вірного сина українського народу, що з молодих літ і до останнього дня твердо стояв у боротьбі за національне відродження. Не схилився і під ворожими стрілами на війні, коли хрестом благословляв на бій або напутствував у останню дорогу смертельно раненого козана.

Хай-же рідна волинська земля буде тобі, дорогий отче Павле, легкою, а ми, вояцтво, не забудемо тебе і твого мученицького віниці, який ти прийняв на посту українського пастиря.

По смерті прот. П'ятаченка сиротами залишилися без жадних засобів до життя, політичні емігранти — його дружина і син, що вчиться в Празькому університеті.

З а л і з н и й .

* П о р у ч н и к Г р и ц ь
О л е к с а н д р і в . 18 жовтня 1934 року спочив навіки поручник української армії Гриць Олександрів. Покійний був родом із Слов'яносербська на Харківщині. Його прадід був виходцем із Московщини — старовір, але в дальших поколіннях родина Олександрових асимілювалася на Україні. Під впливом сусідньої родини Шаповалових Гриць Олександрів з молодих літ був свідомим українцем.

Під час війни скінчив покійний російську військову школу і служив у російській армії, яко старшина. З вибухом революції в 1917 році бере він діяльну участь в українізації російських військових частин. Пізніше брав участь у формуванні Слобожанського Коша, як кошовий ад'ютант.

Переніс покійний усі нещастя,

що велились на нашу чинну армію з катастрофи під Зозулинцями врятував бригадний архив, забравши його з воза на плечі. Залишив рідні терени в лавах 2-ої Кулеметної бригади під командою полк. Порохівського, як ад'ютант бригади. В таборах інтернованих у Румунії користувався пошаною серед старшин і козацтва за відданість справам, за які брався. Завжди брав живу участь у культурно-освітніх організаціях в таборах, як «Учительська Спілка», школа для неграмотних козаків, таборова газета.

Після ліквідації таборів працював у м. Брашіві, на текстильній фабриці в Гавані і в Букарешті. Скрізь покійний одріжнявся зраковою пунктуальністю і працьовитістю. Йому тако-ж завжди припадала більша частина національно-громадської праці, яку він найсправніше виконував. Його завжди обігали до Управи Громади як в Гавані, так і в Букарешті — на голову, скарбника або секретаря. На останній конференції української еміграції в Румунії його було обрано до складу Громадсько-Допомогового Комітету та вже йому не судилося в ньому працювати.

Помешкання небіжчика завжди було місцем зустрічі активніших громадян. Тихий і спокійний га вигляд, він тим сильніше горів у серці, тяжко переживаючи наші національні невдачі. Найбільше-ж душею болів покійний, коли бачив часом несовісне виконання українцями своїх і національних обов'язків.

Під кінець його життя до серцевої недуги долучилася ще й матеріальна скрута. Серце його не витримало еміграційних умов життя і він угас передчасно в Букарешті.

Шануючи пам'ять поруч. Гриця Олександрова, що так болів завжди нацими справами, я бажав би, щоб душа його вітала між нами й нагадувала про таке виконання цих обов'язків національних, яким він одріжнявся.

Чужа земля хай буде тобі лег-

кою, дорогий земляче, поки не маємо можливості перевезти тебе на землю рідну!

К. Антошко.

† Підхорунжий Іван Манжос. З невідомої причини попав під колеса вагону, їдучи на велосипеді, на залізниці в Білій Підляській, у ночі з 3 на 4 листопада м. р., підхорунжий 5 Херсонської дивізії Іван Манжос. Йому обтягло обидві ноги і по коротких та тяжких терпіннях він помер на 35 році життя, залишаючи дружину з малими дітьми.

Покійний був членом відділу в Тересполі над Бугом У. Ц. К. у Польщі, і поховано його при допомозі УЦК у Варшаві та його приятелів. Урочистий похорон відбувся 5 листопада на православному кладовищі в Білій Підляській. Труну несли вкриту українським національним прапором, а серед вінків, зложених на домовині, виділявся вінок із жовтоблакитними стрічками з написом «Незабутньому товаришеві недолі—Голова Управи відділу УЦК».

У церкві під час панахиди місцевий священник п.-о. М. Рудаковський сказав гарну промову, підкреслюючи великі заслуги небіжчика та його відданість українському народові.

Над могилою велику патріотичну промову виголосив голова відділу УЦК в Тересполі пор. Н. Зіневич, схарактеризувавши благородний образ покійного, його безграничну любов до України та велику й непохитну віру в нашу перемогу над ворогом.

Цитуючи у своїй промові вірш Шевченка «Поховайте та вставляйте, кайдани порвіте», промовець, так кінчив своє слово: «Коли український народ порве свої тяжкі кайдани, якими його скувала Москва, і на крові лицарів повстане вільна й незалежна Україна, — то вона й тебе, дорогий товаришу, і твоїх трудів для неї не забуде».

Хор заспівав «Заповіт» і на еміграції виросла ще одна українська могила.

Управа відділу УЦК в Тересподю.

† Бунчужний Михайло Бацюла. 29 грудня 1934 року в шпиталю Некер у Парижі помер після недовгої, але тяжкої хвороби бунчужний 17 кінної сотні 3 Стрілецької дивізії Михайло Бацюла. Небіжчик походив з Катеринославщини. Скінчив 4 класи середньої школи. До Української Армії вступив на 16 році свого життя. В році 1920 в 7 кінній сотні 3 Залізної дивізії виконував обов'язки бунчужного. Відважний і хоробрий, не дивлячись на свою молодість, він ретельно виконував свої обов'язки, заслуговуючи велику пошану з боку козаків.

Під час інтернування армії у Польщі, небіжчик двічі побував на Україні. У Франції він був ночним шофером таксі. В 1932 році скоївся з ним нещасний випадок, після якого, з поломанною ключицею й ребрами, він довго лікувався. Суд присудив йому велику матеріальну допомогу, до 150.000 фр. Цієї допомоги він не одержав, але наслідки нещасливого випадку дали себе знати. Туберкульоз, що ускладнився запаленням мозгу, звів його в могилу.

3 січня поховано молоде козацьке тіло на кладовищі Thiais, Division 33, Ligne 9, Fosse 58. Там-же невелико від його могили покоїться й тіло його командира сотні. І. Верехи, що помер у тому-ж шпиталі два місяці перед тим.

Мир праху твоєму славний бунчужний Михайло Бацюла! Вічна тобі пам'ять!

Бібліографія.

— І І І український статистичний річник. Вагшава, 1935. Видання Українського Економічного Бюра.

Рухливе Українське Економічне Бюро у Вагшаві видає третій випуск свого українського статистичного річника. В сучасний момент це видання є єдиним джерелом, що дає об'єд-

нані головні статистичні дані про господарський і культурний стан українських земель не тільки для цього боку Збруча, але й для того, де ніби-то існує українська совітська держава. Видання статистичних збірників в УССР тепер припинено і статистичні дані про совітську Україну доводиться розшукувати по загально-совітським статистичним виданням. При цих обставинах видана книжка заслуговує на спеціальну увагу і спеціальну підтримку.

Треба констатувати той приємний факт, що річники Українського Економічного Бюро у Варшаві з року на рік поліпшуються у своєму змісті. Виданий тепер річник в порівнянні з попередніми свідчить про великий поступ. Дуже позитивним фактом для видання, який треба вітати, є поширення редакційного комітету видавництва і включення до його складу доцента В. Кубійовича.

Підкресливши позитивність цього видання і той поступ, який воно зробило, треба разом з тим зробити певні зауваження щодо його змісту та висловити певні побажання. По самому характеру видання, яке має давати насамперед статистичний матеріал, такі дані, що не можуть бути подані в статистичній формі, не повинні були б у ньому мати місця. Місце, зайняте ними, могло б бути з більшою користю заступлене відомостями статистичного характеру, що з огляду на обмеженість розмірів не могли в збірнику найти місця.

Треба звернути увагу на дуже прикрю, очевидно, друкарську помилку в заголовку другої таблиці про сільське господарство (стор. 27). Заголовок говорить, що таблиця подає число колективних господарств в 1927-33 рр. в т и с я ч а х ; фактично дані ці подаються в звичайних одиницях. Прогріхом треба вважати також і те, що автор розділу про сільське господарство у своїх пояс-

неннях до таблиць не додав того, що він додав у своїх поясненнях до таблиць про людність. Необхідно підкреслити, що совітські дані останніх років що-до основних елементів сільсько-господарської статистики (розміри засівної площі, розміри загально-го збору зернових культур, розміри збору на один гектар) між собою не погоджуються: ріжні джерела дають ріжні числа. Без цього пояснення читач до наведених даних буде ставитися з більшою степенню довір'я, ніж вони того заслуговують. В статистичних даних про українську промисловість в УССР в дуже незначній степені взято на увагу районний поділ промисловости. Через те упослідження промислового розвитку Правобережжя не виділено так яскраво, як то слід би було виділити.

Само собою розуміється, що ці окремі недотягнення, що кинулися в очі при перегляді збірника, не зменшують всієї позитивности цього видання.

На закінчення не можна не звернути уваги на той дуже цінний матеріал, що його подає в збірнику д-р В. Кубійович про віроісповідний і національний склад Холмщини на підставі неопублікованих даних православної митрополії. Цей матеріал сучасні національні відносини на Холмщині освітлює цілком инакше, ніж це трактовано в нашій літературі до цього часу.

В. С я д о в с ь к и й .

— Володимир Целевич. Нарід, нація, держава. Видання Політичної Бібліотеки Українського Національно-Демократичного Об'єднання. Накладом автора. Львів, 1934. 120 стор. 16-о. Ціну не зазначено.

Приступно й популярно написана книжка, що торкається таких питань, освітлення яких по-між широкими верствами нашого народу є так бажаним. Це коротка, так би сказати, про-

сто написана грамота державного права.

Починається книжечка з пояснення що таке ролина, рід, племя, народ, яка різниця є між народом і нацією, які є прикмети нації та як відбувається відродження нації — національно-культурне, політичне, господарське. Далі пояснюється що це є держава, які бувають держави й лади, яку ціль має держава й т. д. та як держави повстають: Автор освітлює тако-ж питання, чому де-які нації не мають своєї держави та чому зокрема своєї держави не має український народ. Інтерес книжки збільшується ще й тим, що взагалі дуже часто її твердження пояснюються на прикладах із життя нашого народу.

Книжка читається легко і її, як загально-освітню, можна порадити до бібліотек різних наших громад і організацій.

С.

— N. de Baumgarten. *Généalogies des branches régnautes des Rurikides du XIII au XVI siècle.* Orientalia Christiana, Vol. XXXV. — 1. Num. 94, Junio 1934. Pont. Institutum Orientalium Studiorum. Roma. Стор. 152, 8-0.

Ця праця молодого, але вже заслуженого генеолога є продовженням попередньої, що появилася кілька років тому: «Généalogies et mariages occidentaux des Rurikides russes» про нащадків (українських) Рюрика до XIII віку.

Автор, зросійщений німець, не розрізняє українських князів од російських, і тому прикетник «russes» у застосованні як раз до київських, чернігівських і галицько-володимирських князів являється не на місці. У другому томі говорить автор про нащадків Юрія Ловгорукого, і вже коли хотів, то міг би їм приставити прикетник «російських», бо з по-між них хіба тільки випадково, і то з надань

князів литовських, де-хто вождів уділами по-за межами Московщини.

Праця сумлінна, з належним використанням російських, польських та інших джерел. Є, правда, в ній незрозумілі при такому поважному відношенні автора до своєї теми уступи, що вражають своїми типово-російськими прикетами: легковажне відношення до чужоземних імець і прізвищ. Чому робити з литовського Лінгвена — Languini? Які у автора дані, щоб твердити аподиктично про різне походження князів на Боровську, галузі князів московських, і князів на Борові у Литві, які майже напевно є тою самою родиною.

Все це, однак, не зменшує вартости праці, яка заводить багато порядку у родоводах Рюриковичів, доказує, що князі елєцькі були рязанськими, а не чернігівськими князями, подає багато нового і провіреного матеріялу про подружжя, жінок і т. ин.

— Orientalia Christiana Periodica. Vol. I. No I-III. Pont. Institutum Orientalium Studiorum, Roma. 1935. Стор. 304, 8-0.

Вийшов перший том нового трьохмісячника, що його видає Папський Інститут Східних Дослідів. Співробітники першого числа цього журналу—це вже відомі й заслужені знавці Сходу і орієнталісти, як Т. Спацль, Г. Гофман, Б. Лейб, Ж. де Жерфаніон.

Порушені теми, — головне історичного і богословського змісту, — дають багатий матеріял для пізнання й розвитку догматики Східної Церкви і стосунків її з Римом. Для середнього українського читача дуже цікава стаття Г. Гофмана про єзуїтські місії у Греції і Туреччині, де часто зустрічаються прізвища отців Катода і Тарільона, цих особистих приятелів гетьмана Орлика під час його перебування в Сєлоніках. У надзвичайно живо написан-

і її статті Б. Лейба про Царгород XI в. на підставі «Олексіяди» пісарівни Ганни Компен згадується французький королевич Гуго. близький нам, бо син Ганни Ярославни, який відзначається своєю мудрістю і гордістю, що не перешкоджає йому бути хитрим дипломатом.

На закінчення подано рецензію великої кількості книжок дуже різноманітного змісту, що свідчить про те, як багато уваги католицький світ присвячує східним країнам і східним справам.

Кн. Т.-К.

Україніка в чужій пресі.

В останньому числі (№ 40, липень 1935) The Slavonic and East European Review, що виходить в Лондоні, знаходимо такі статті, що торкаються України: «Михайло Грушевський» — проф. О. Л. Шульгина і «Український дух у Галичині» — Микола Андрусяка.

Українка в італійській політичній літературі.

В Італії вийшла нова книжка п. Лятінуса — «Італія і міжнародні питання», видання Міланського Інституту для вивчення міжнародної політики. В книзі цій розбирається тако-ж і українське питання, як одна з європейських політичних проблем. Згадано при цьому і політичну працю українських осередків поза Україною — в Берліні, Варшаві, Празі.

Як італієць, п. Лятінус, видно, досить добре поінформований про українські справи. Автор книжки, між іншим, твердить, що для Європи боювати самостійности України ще в 1917-1920 роках.

Італьукраїнцетр. прес.
Рим.

Голод 1933 р. в бельгійській пресі

La Province 1. X. 1933, Vers l'Avenir 3. X, La Gazette de Liège 1. X. та інші вмістили дов-

гу інформацію з Женеви про протиголодову акцію в Лізі Націй, наводячи з окрема меморандум б. міністра УНР п. Токаржевського.

La Province 8. X, La Province de Namur 8. X. Journal de Ciney 8. X, L'Echo du Pays 8. X, Le Pays Wallon 15. X, Le Jour 6. X та інші вмістили широку інформацію про акцію в Женеві мін. Мовінкеля та виступи її заяви уряду УНР в справі голоду.

Le Bien Public, Gent, 9. X — велика стаття про голод в Україні та женевську протиголодову акцію з згадкою про діяльність представника уряду УНР проф. О. Шульгина.

Journal de Bruges — 2. X стаття про голод на підставі зізнань чужинців; 9. X — «Становище на Україні» — велика стаття, складена з інформацій Укр. Прес. Бюра в Парижі про боротьбу українського народу з Москвою та про голод; 16. X вміщено інформацій Укр. Прес. Бюра в Парижі про голод; 23. X вміщено комунікат Комітету Допомоги голодуючим в Україні й на Кубані в Брюсселі, 30. X замітка про голод на Україні.

Le XX Siècle, Брюссель, 1. X — стаття про протиголодову акцію мін. Мовінкеля; 30. X — стаття росіянина графа Перовського, яка дає звіт з викладів про голод на Україні, що відбулися в Брюсселі. Складено цю статтю тенденційно і в єдиноділімчому дусі.

Le Rappel 9. X — стаття «Становище в Україні», подана Укр. Прес. Бюром в Парижі. 28. X замітка про голод на Україні.

Le Courrier du Soir 2. X. містить апель галицького єпископату; 4. X — стаття п. Єрдаля «Голод на Україні».

La Province, La Province de Namur, Journal de Ciney, L'Echo du Pays — 8. X та l'Avenir du Luxembourg, Le Pays Wallon — 15. X містять статтю п. Єрдаля «Страждання українців».

La Province, Монс, протягом жовтня місяця 1933 вмістила п'ять статей і інформацій про голод на Україні. L'Avenir du Luxembourg в числі за 5. X містить;

1) передову статтю свого директора «У вочу пашу», в якій автор рішуче виступає в обороні України та проти визнання Бельгією совітів; 2) статтю п. Ш. де Пере Шацкі «Голодова трагедія», подану «Офінором» і надруковану тако-ж у Парижі; 3) «Становище в Україні», статейку з бюлетеня Укр. Прес. Бюра в Парижі; 4) статтю панни Бертійон з Martin'i, подану тим-же пресовим бюром. Цей-же часопис присвятив Україні ще инше своє число, помістивши 1) велику, обгрунтовану статтю п. Ердаля «За чи проти совітів», яка появилася тако-ж в Le Pays Wallon та La Province і в якій автор гостро виступає проти будь-якого визнання совітів та боронить Україну; 2) статтю того-ж автора «Страждання українців»; 3) статтю п. Бріке (Journal de Genève) «Україна — невралгійне місце» — з бюлетеня Укр. Пресового Бюра в Парижі; 4) статейку про женеvські проти-голодові події й виступи уряду УНР; 26. X — стаття п. Христіан'а, в якій автор згадує про голод на Україні та розправляється з п. Ерію; 31. X — стаття п. Нотомб'а «Хвора Европа», в якій автор трактує й про голод на Україні.

La Gazette, Брюсель, 17. X, L'Avenir du Luxembourg 19. X, La Province 15. X, La Province de Namur 18. X та инші — вмістили статтю п. Ердаля «Соловецька каторга».

Le Pays Wallon 31. X та инші — вмістили більшу статтю п. Ердаля «СССР і криза», 20. X — інформація «Офінор'а» про голод на Україні та документ Ланга.

La Flandre Libérale 12. X — велика стаття п. Раду Чернеа «Українці» — лист з Румунії. Автор пише про історію й життя українців під Румунією, прихильно ставиться до України й українців та гостро засуджує руманізацію українського населення; 13. X — стаття п. Варег'а «Лист з Росії», в якій чимало говориться й про становище на Україні.

Le Journal de Liège 29. X та инші містять відозву «Європейського Об'єднання». L'Echo du Soir

19. X — комунікат К-ту Дономоги Голодуючим в Брюселі. L'Echo de la Bourse 24. X — інформації Укр. Прес. бюра в Парижі.

Бельгійська преса вмістила телеграми: 4. X про сеймову промову голови УНДО д-ра Левицького в справі голоду й московського варварства в сов. Україні; 8. X — про епілог Самбірського процесу; 16. X — про селянські повстання в Дністровій смузі та розстріл голодних повстанців; 31. X — про атентат на урядовця соvітського консульства у Львові та про суд над Лемиком.

L'Indépendance Belge, Брюсель, 29. X — большевицька світлина: на вулиці в Харькові.

La Nation Belge, Брюсель, 28. X та Le Matin, Антверпен, 27. X — статейки про німецькі плани що-до Сходу.

La Libre Belgique, Брюсель, 31. X — стаття Струє про голод на Україні, його причини та міжнародну допомогу голодуючим.

Крім того, протягом жовтня міс. 1933 р. вищезгадані та инші бельгійські часописи вмістили ще 23 більших чи менших заміток про Україну, переважно в справі голоду.

Припинення праці Українського Пресового Бюра в Женеві.

«Офінор» повідомляє з Женеви, що Українське Пресове Бюро, засноване тут три роки тому, припинило свою працю. Ще не знати, чи це припинення тимчасове, чи остаточне, але в кожному випадку відсутність цього бюра, на чолі якого стояв відомий український журналіст Дянько, буде боляче відчута українською пресою. Бюро подавало відомості з життя Ліги Націй, з швейцарської та німецької преси, з большевицької преси та статті на політичні теми.

Совітська виставка в Парижі.

Цілком природіс бажання «Французького товариства приятелів соvітського союзу» показати французькому народу його

нового союзника. В результаті — виставка — «Совітський союз в 1935 році».

Формально, певно, і є такий повод улаштування виставки. Зразу-ж при вході в очі кидається й напис на всю стіну «Пізнайте й полюбіть совітський союз». Коли ви обдивитеся виставку й побачите, що й як виставлено, то відразу побачите, що це «пізнання» організатори виставки подають таким способом, що до совідського союзу у тих, хто не знає дійсного стану річей, можуть проявитися симпатії до нього і до тих зусиль, які він робить, отже може ота і «любов», до якої закликає напис. Вся виставка розрахована а явно і а «велике вражіння», яке вона може викликати у французького відвідувача-пролетарія, для якого виставка, очевидно, і призначасться (вхі), 1 франк, групує відвідування по 50 саг т.), розрахована на те вражіння, що подиктувало б не тільки «любити» совітський союз, а й бажання завести у себе подібний лад, як в цій щасливій «одній шестій суні».

Виставку влаштовує назване вже «Французьке товариство приятелів совітського союзу». Але здається, що подібні експозиції, — маса збільшених фотографій, отже все «документальне», дуже «правдиве», — десь уже можна було бачити в Парижі. В пам'яті встають совітські відділи на річних паризьких ярмарках.

Помешканія виставки, хоч і в центрі Парижа, — в подвір'ї і скромне. Кількі саль, в яких уміщено на стінах фотографії, розложено літературу французькою мовою про совіти, яка, як здається, не є вже такою малою, розвішено де-які російські совітські плакати, карти з совітських фільмів і т. д. Загальне вражіння — скромність. Очевидно, багато не асигновано...

Вже при вході стараються відвідувача зацікавити матеріальною і довше зберігти у нього пам'ять про виставку:

— Захуйте ваш квиток,

ви можете з ним потім виграти на лотереї...

Коли ви ввійдете, то перше, що ви бачите, це згаданий уже напис і проходите мимо агітаційної літератури в першій салі до дальшої, головної салі виставки. Пог'їте «вождів» — Сталін, Калінін, Каганович, Воґошилов, Крупська... Сталін — ск'їзь. На афішах, на фотографіях ріжних зібрань і засідань, ше окремо на профілі Леніна. Модель великого аероплана «Максим Горький», що загинув недавно, і коло моделі капітанка — жертуйте на будову нового.

Колекції фотографій по окремих відділах мають представити політичну структуру совітів, розвиток індустрії, «соціалістичне хліборобство», «звільнену жінку», «найщасливішу в світі молодь», культурний розвиток, мистецтво, армію, авіацію й т. д. Все що є зараз, в 1935 році, має вразити своєю величністю, розмірами великим розвитком у порівнянні з тим, що було в Росії перед совітами.

Ось відділ «звільнена жінка». Фотографії здорових веселих жінок — за наукою, за працею, навіть за станком, на відпочинку. Не позазето лише «звільнену жінку» обдрану й голодну на непосильних навіть для чоловіків роботах при погрузці на пароплави лісу або на роботі в шахтах. Ось відділ «дитина». Фотографії з якихось взірцевих дитячих ясел, які можуть, звичайно, десь там і існувати, дитячих садків, дітей за наукою, в городі, на березі моря й т. д. Має насунутися, очевидно, думка, що як у совітах піклуються дитими робітників і як їм там добре. Не показано лише банд безпризорних дітей, які являються правдивим Божим би-чем по великих містах, розпущених, хворих, голих дітей, десяти-двадцятилітніх проститутток — продукт совітського режиму. Французький одвідувач цього може не знати. Ми це знаємо і нас обіймає лише почуття жалю над тими, хто совітською пропагандою може буде обдурений.

Ось «соціалістичне хліборобство». Давніше — нещасливий скрючений московський селянин іде з «сохою» за такою-ж нещасливою «сивкою». Тепер — величезні трактори оруть колхозну землю. Хто до цього може пояснити одвідувачу, що з тракторами і хто не вмів працювати, а й тих «сивок» уже немає, бо порізали під час голоду?

І багато ще виставлено приладних річей. Відпочинок робітників у прекрасних вілах, лікування в добре заряджених шпиталях, добрі мешкання, пункт «соціалістичного міста» в лагідних кольорах, що pestять очі. Він подібен до тих місцевостей, де тепер провадять свій відпочинок хіба лише «капіталісти»...

Червона армія — це «зусилля совітів для вдержання світового миру» (!) Танки, аероплани, артилерія, типи червоноарміїців, паради. А щоб не думали французькі одвідувачі, що лише військом можна воювати за «ідеї соціалізму» і «світової революції», так показано і робітника озброєного в грозній позиції і селянина з рушницею. — щоб дивилися, мовляв, і міркували, що й у себе так само можна...

Велика мапа совітського союзу з зазначенням природних багатств і головних центрів промисловости. На цій-же мапі зазначено велику північну морську путь — од Ленінграду до Владивостоку. Од Ленінграду до Архангельська — великі канали. Це той самий знаменитий «Беломорстрой», де в багнях від нелюдських умов, голоду і хвороб під батогами московських чекістів уже померла велика тисячі українців, засланих туди большевиками, і де ще багато з них поляже.

Даремно очі шукають якихось відомостей про окремі частини совітського союзу, зокрема про Україну. Лише мапа із зазначенням офіційного поділу союзу на складові «республіки». Правда про віхи і малі й менші культури і народи говорить більше і є навіть фотографії де-яких типових представників тих народів.

Зазначено тако-ж які благодійства для народів союзу робить світська влада. Де-які з них не мають навіть своєї письменности, тепер-же вони мають своєю мовою літературу, свій театр, в урядах своя мова і т.д. Не згадано лише при тому, звичайно, яка доля спіткала навіть ту нещасливу совітську «українізацію» України й де на заслання поневіряються українські вчені.

Взагалі, — хоч і зазначено на відповідному місці, що в совітському союзі живуть аж 186 різних народів, які всі, об'єднані, спільно і щасливо працюють для досягнення одних і тих самих цілей, — видно тенденцію над цим перейти скоріше і далі представити совітський союз, як якусь одну нероздільну цілість — Росію. І навіть при виході вєм пропонують купити французький ілюстрований совітофільський журнал, який так і називається — «Росія сьогодні».

Листи до Редакції.

I

Високоповажаний Пане Редакторе!

Не відомовте вмістити на сторінках Вашого журналу нашу заяву з приводу замітки в журналі «Жінка» ч. 9 з 1 травня с. р. під заголовком «Конгрес у Царгороді без нас».

В тій замітці говориться, що справу паспортів для галицьких делегаток на конгрес у Царгороді перебрав на себе СУЕ в Варшаві і тим самим було кинено на наш Союз відповідальність за те, що українки не поїхали на цей конгрес. У зв'язку з тим ми заявляємо:

1) що СУЕ справи вироблення паспортів для галицьких делегаток на себе не перебрав; 2) що СУЕ погодився лише інтервенювати перед своїми політичними діячами, щоб вони в свою чергу інтервенювали перед польськими чинниками в справі знижки на паспорти для галицьких де-

дегатов та взагалі в справі усунення можливих перешкод при виробленні тих паспортів; 3) що СУЕ погодився на таку інтервенцію, — і лише на інтервенцію, а не на вироблення паспортів; — думаючи, що, коли п. Рудницька з свого боку виконає всі потрібні формальності, а наші політичні чинники з свого боку «замовлять слово» перед польськими чинниками, то буде використано всі можливі заходи і справа паспортів буде певнішою; 4) що СУЕ і наші політичні чинники свою обіцянку сумлінно виконали і перед відповідними чинниками в цій справі інтервенували. Коли-ж інтервенція наша не дала бажаних наслідків і нам в останній хвилині відмовили, то нашої вини тут не було: 5) і що сама п. Рудницька не пішла тією формальною дорогою, яка їй, людині, що має польське підданство, найбільше забезпечувала успіх, цеб-то не зробила з свого боку кроків, потрібних для одержання закордонного паспорта, а цілу справу обмежила до інтервенції еміграційних чинників.

З огляду на це все заявляємо, що не можемо прийняти на себе відповідальність за те, що українки не були присутні на конгресі в Царгороді й рішуче протестуємо проти всяких спроб щодо відповідальності нам накинути.

З глибокою пошаною
Управа СУЕ у Варшаві.
Варшава, 19-го липня 1935 р.

II.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Не маючи змоги відповісти на всі вирази співчуття, які я одержала з приводу смертного мужа, прохаю не відмовити дати мені змогу оцим шляхом найширше подякувати всім друзям і знайомим покійного і моїй родині — землякам і чужинцям — за вияви співчуття і моральну підтримку, яку вони мені виявили в тяжку хвилину мого життя.

Прийміть, пане Редакторе, вислови моєї подяки і пошани

Софія Мурська.

Нові книжки й журнали.

— Степан Смаль-Стоцький. Т. Шевченко. Інтерпретації. Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві. Том XXV. Серія літературно-історична, книга 1. 1934. Стор. 240, 8-о.

— С. Сірополко. Народня освіта на совітській Україні. Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві. Том XXII. Серія педагогічна, книга 1. 1934. Стор. 240, 8-о.

— О. Доценко. Зимовий Похід Армії Української Народньої Республіки (6. XII 1919 — 6. V 1920). Праці Українського Наукового Інституту у Варшаві. Том XIII. Серія історична, книга 1. 1935. Стор. 240, 8-о. П'ять окремих мап.

— Рідна Мова, науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови. Ч. 8 (32), серпень 1935. Варшава.

— Церква і Нарід, двотижневик, присвячений церковним і церковно-громадським справам. Ч. 9, 15 липня 1935. Крем'янець.

— За Незалежність, бюлетень Головної Управи Українського Центрального Комітету у Польщі. Ч. 8-9, липень-серпень 1935.

Н. Романюк. Бойовий інстинкт у визвольних змаганнях народів. Накладом Українського Національного Об'єднання. Друком «Нового Шляху». Саскатун. 1935. 40 стор., 16-о.

— Наш Приятель, дитячий журнал. Чт. 9, 10, 11-12. Львів.
— Włodzimierz Bączkowski. U źródeł upadku i wielkości. Zagadnienie kresów wschodnich na tle dziejów polsko-moskiewskich. Polski inferiority complex». Problemат українські. Kim jesteśmy? Pomniejszycielstwo Rzplitej. Ignorancja polska. Zarys podstaw rozwiązania problemu ukraińskiego. Warszawa, 1935. Nakładem księgarni F. Hościcka, 190 стр., 8-о.

— *Orientalia Christiana Periodica*. Pont. Institutum Orientalium Studiorum. Roma, 1935. T. I. N. III-IV.

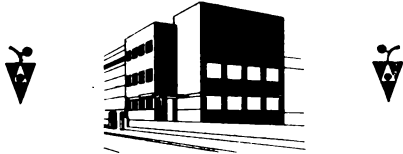
Музей Визвольної Боротьби України

будує Український Дім у Празі

й закликає всіх українців до помочі й участі в ньому будіванні.

←←←←←▶ УВАГА! ◀▶▶▶▶▶▶▶

МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ
ЗБИРАЄ ПОЖЕРТВИ НА



УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У ПРАЗІ

ДАЙТЕ Й ВИ СВОЮ ЦЕГЛИНУ!
ПОШЛІТЬ СКОРИШЕ ВАШУ ПОЖЕРТВУ!
ЗРОБІТЬ ЗБІРКУ У ВАШІМ ТОВАРИСТВІ!
НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ!

ЖЕРТВУЙТЕ ВСІ
НА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У ПРАЗІ
ХТО СКІЛЬКИ МОЖЕ!

ГРОШІ СЛАТИ НА АДРЕСУ ДИРЕКТОРА МУЗЕЮ:
Prof. D. Antonovych, Praha-Nusle, 245, Czechoslovakia

←←←←←▶ НЕ ЗАБУВАЙТЕ! ◀▶▶▶▶▶▶▶

Імена всіх, і тих найменших, жертвodawців Музей збереже Україні в своїх пам'ятних книгах; хто-ж дасть відразу або частками 10 доларів, буде записаний в окремій пам'ятній книзі фондаторів Українського Дому; а хто дасть 25 доларів — буде записаний в золотій пам'ятній книзі добродіїв Музею Визвольної Боротьби України.

1000 цеглин коштують 10 доларів. 100 цеглин коштують 1 долар.

Звіт про всі пожертви Музей друкує й розсилає окремо. Про всі нові пожертви кожного разу оголошує часопис «Український Тиждень» у Празі. Крім того, про всі по-

жертви з різних держав буде ще окремо звіт у місцевій українській пресі кожної країни.

Українська Книгарня

Теодори Савули у Відні

має на складі всі українські книжки, поети, манти, співнишак, календарі, журнали, картици, портрети, дисгівки, відзнаки.

На бажання висилає книгарня великий ілюстрований каталог.

Замовлення й запити адресуйте: Buchhandlung Theodor Sawula, Wien I, Riemergasse, 2, Austria.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі
і читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри.

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. забезпечення.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Що можна набути в Бібліотеці

Збірник пам'яті Симона Петлюри. Видання Міжорганізаційного Комітету в Празі. Ціна 25 фр.

Шевченко. Кобзарь. В редакції проф. В. Сімовича. Ціна 25 фр.

Смаль-Стоцький Ст. Шевченко — співець самостійної України — 2 фр.

Догосенко: — Chevtschenko — le poète national de l'Ukraine — 5 фр.

Бочковський О. І. Т. Г. Масарик — Національна проблема та українське питання — Ціна — 19 фр. і на кращому папері — 34 фр.

Маланюк Ев. Земля й Залізо. Поезії. Ц. 10 фр.

За Державність. Збірник 2-й і 3-й Воєнно-Історич. Т-ва. Ц. 15 фр.

Шульгин О. — Державність чи Гайдамаччина. Ц. 3 фр.

Соловецька каторга (Документи). За редакцією Л. Чикаленка. Ц. 5 фр.

Шульгин Ол. Без території. Ідеологія та чин уряду УНР на чужині. В-во «Меч». Париж, 1934. Ц. 10 фр.

Чикаленко Євген. Уривок з моїх споминів за 1917 рік. Видання фонду ім. Є. Чикаленка. Прага 1932. Ц. 10 фр.

Дорошенко Дм., проф. Євген Чикаленко. Біографія. Видання фонду ім. Є. Чикаленка. Прага, 1934. Ц. 10 фр.

Базар. 1921—1931. Збірник пам'яті 359. Видання Воєнно-Історичного Т-ва. Варшава. Ц. 10 фр.

Рідне військо — українським дітям. Постаті козаків до витинання. Ц. 2 фр. аркуш.

Портрети С. Петлюри та Т. Шевченка — по 1.50 фр.

Відзнаки-тризуби по ціні 4 і 6 фр.

Колекції україн. поштов. значків (19 різних). Ц. 3 фр.

Папір і конверти з тризубом 10 шт. — 6 фр.

Українські наліпки-тризуби. Ц. за 1 пакет 10 шт. — 1 фр.

Малюнки у фарбах по 7 фр.: Репіна — Запорозжці.

Листівки: могили С. Петлюри, Бібліотеки його імені, читальні та Музею при Б-ці. Ціна 1 фр. Ціла серія — 6 листівок: 5 фр.

Всі ціни без пересилки.

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Вяч. Прокоповичем, виходить в 1935 році по-старому і за участі тих самих співробітників

Умови передплати на 1935 рік

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 8 фр., окреме число — 2 фр.

	1 рік.	1/2 року	3 місяці	1 місяць	окр. чис.
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	25 зл.	15 зл.	8 зл.	3 зл.	1 зл.
РУМУНІЯ	500 леїв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	2 м.	0,50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 б.	6 б.	2 б.	0,60 б.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

Занордоном журнал передплатувати й набувати можна у представників «Тризуба»: 1) В Канаді — W. Sikewich, P.O. Box 333 Toronto, Ontario, Canada. 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — Прага: P. Filonovic. Praha—Michle, Jaurisova 779, b. 19. П о л д е б р а д и: п. інж. Бурачинській. Укр. Hosp. Akademie, Podébrady. 4) В Польщі — J. Lipoweski, ul. Czerniakowska 204, m. 25, Warszawa, для грошових переказів — пошт. рахунок 13.435 Warszawa, Jan Lipoweski. 5) В Спол. Штатах — Nash Bazar, 151 Av. A. New York, N. Y., U. S. A. 6) В Царьгороді: M. Zabello. Posta kuturu № 224. Beyoglu. Istanboul. Turquie. 7) В Бельгії — Georges Jakovliv, Ing., 43, rue de Coppin, Jambes — Namur. Chèque Postal 234465.

Вже вийшов необхідний для політика, журналіста, економіста, купця

III Український Статистичний Річник

Українського Економічного Бюро

З м і с т : 1) Людність і територія, 2) Сільське господарство, 3) Гірництво й промисловість, 4) Торговля й комунікація, 5) Політична й культурна статистика, 6) Показчик української культури, 7) Miscellanea, 8) Мапа України.

Річник подає по-над 2000 адрес головніших органів української преси, та чільніших установ в цілому світі.

Текст український і англійський.

Ціна тільки франків французьких — 6.—

Р е д а к ц і я : проф. д-р В. Кубійович, ред. Л. Лукасевич, ред. Е. Чехович.

Головний склад: Книгарня Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка — Львів, Ринок 10.

Набувати можна і в книгарні «Тризуба», Париж.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редакція — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.